

PROGRAMMA VAN EISEN

LOCATIE	Markt 22 te Wageningen
PROJECT (OM-nr.)	57.925

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES

Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven met mogelijkheid tot doorstart

OPSTELLER	Naam, adres, telefoon, e-mail		
Auteurs			
☐ Projectleider	Drs. ing. N.J.W. van der Feest		
☐ Auteur	Drs. ing. N.J.W. van der Feest		
Goedkeuring	Versie	Datum	Paraaf
	v1.3		
	Drs. C. Cohen Stuart	27-08-2013	

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail		
	BRO Dhr. W. de Ruiter Postbus 4 5280 AA Boxtel 0411-850400		
Goedkeuring	Datum	Paraaf	

BEVOEGDE OVERHEID	Naam, adres, telefoon		
Bevoegde overheid	Gemeente Wageningen		
Deskundige namens bevoegde overheid	Drs. P. Schut Regioarcheoloog regio FoodValley		
Goedkeuring	Datum	Paraaf	

DATUM ONDERZOEK		
○ Start	Nog nader te bepalen	
○ Duur	1 dag	

BASISGEGEVENS	
Projectnaam	Markt 22
Provincie	Gelderland
Gemeente	Wageningen
Plaats	Wageningen
Toponiem	Markt 22
Kaartblad	39 oost
X – coördinaat	174.003
Y – coördinaat	441.813
Kadaster nummer	Sectie I nr. 2215
CMA/AMK-status	Terrein met archeologische waarde
CAA-nr.	geen
Archis monumentnr.	12.710
Archis waarnemingsnr.	geen
Oppervlakte plangebied	Ca. 300 m ²
Huidig grondgebruik	Parkeergelegenheid en groenstrook

PERIODE(N)	COMPLEXTYPE(N)
vroege prehistorie (paleo/meso/neo)	Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het gebied en geografische ligging moet worden geconcludeerd dat het plangebied een voorkeursgebied is geweest voor bewoning uit deze periode. Echter moet hier rekening gehouden worden met de kwetsbaarheid van dergelijke vindplaatsen. De ingrepen in latere perioden zullen naar vermoeden deze sporen hebben verstoord waardoor eventueel aanwezige resten alleen ex-situ zullen worden aangetroffen. Het kan echter niet worden uitgesloten dat er alsnog sporen uit deze periode aanwezig zijn. Gezien de ligging op de Herveldse stroomrug kunnen resten aangetroffen worden vanaf 3500 v. Chr.
late prehistorie (brons/ijzer)	Tijdens het vooronderzoek van RAAP is in één van de boringen aangetoond dat er een dik pakket oeverafzettingen aanwezig is bovenop het beddingzand dat op 2,6 m -mv begint. Omdat de verstoringen zoals aangetoond in boring 1 niet representatief hoeven te zijn voor het hele plangebied is het mogelijk dat zich onder 1,15 m -mv sporen van bewoning uit de midden en late ijzertijd of de Romeinse tijd bevinden, bijvoorbeeld in de vorm van paalkuilen (Keunen 2013).
Romeinse tijd	Zie late prehistorie.
Middeleeuwen (vroeg/laat/NT)	Gezien de aanwezigheid van de middeleeuwse binnenstad van Wageningen, het feit dat er binnen het plangebied zeker sinds de 17e eeuw en vermoedelijk al eerder onderkelderde bebouwing heeft gestaan en de afwezigheid voor bewijzen van vlakdekkende bodemverstoringen worden er resten verwacht die samenhangen met bewoning van het plangebied in de late middeleeuwen en nieuwe tijd (Keunen 2013).

1. Doel en reden van het onderzoek	
Doel	Doel van het proefsleuvenonderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden. Indien er archeologische waarden aanwezig zijn, is het doel tevens het vaststellen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de archeologische waarde van de locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering).
Reden	Men is voornemens ter plaatse het bestaande stadhuis uit te breiden.
Selectiebesluit	Op basis van het eerder uitgevoerde onderzoek is besloten dat ter plaatse een IVO-p dient te worden uitgevoerd.
Locatiekaartje	Zie bijlage 1.
2. Resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek	
Administratieve gegevens	
Bureauonderzoek en IVO-overig	
Uitvoerder	RAAP
Uitvoeringsperiode	Februari 2013
Publicatie	Keunen, L.J., 2013: <i>Oostelijk gedeelte Stadhuis-complex te Wageningen, gemeente Wageningen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek met verkennende boringen</i> , RAAP-notitie 4417, Weesp.
Bewaarplaats van vondsten en documentatie	
RAAP Oost-Nederland	

Resultaten: landschappelijke en aardwetenschappelijke context			
Huidig grondgebruik; (sub) recente ingrepen en verstoringen	Het terrein is momenteel in gebruik als parkeergelegenheid met groenstrook. Op de locatie is een transformatorhuis aanwezig waardoor rekening gehouden moet worden met verstoringen tot minimaal 60 cm –mv ter plaatse van de kabelgoten. Aan de zuidzijde van het plangebied bevinden zich enkele ingegraven afvalcontainers. Deze locatie overlapt een andere (sub)recente verstoring, namelijk de fundering voor de kluis van de Geldersche Credietvereniging. (Keunen 2013).		
NAP-hoogte maaiveld	Ca. 9,2 m +NAP	Grondwaterstand	Ca. 1,5 m -mv
Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken	Vanwege de ligging binnen de bebouwde kom is het plangebied niet geduid op de geomorfologische of bodemkaart. Op basis van een extrapolatie van de aangrenzende landschappelijke eenheden is het aannemelijk dat de historische binnenstad (deels) is gesitueerd op meandergordelafzettingen van de Herveldse stroomgordel (de bandbreedte waarbinnen de bochten van de rivier lagen) en wellicht voor een klein gedeelte op de aangrenzende oeverwal, de hoogte die door de overstromende rivier geleidelijk is afgezet (Van den Berghe, 2008). De grachten kunnen deels in deze prehistorische rivierbedding zijn gegraven, hetgeen is aangetoond voor de oostelijke gracht (ARCHIS- waarnemingsnummer 426240). Aan de noordzijde is de oeverwal afgedekt door komklei van de jongere Nederrijn. Het verdere verloop van de stroom in de richting van Herveld is verdwenen door erosie van de Nederrijn. Het hoogste deel van de meandergordel van de Herveldse stroomgordel, een rivier die tot het einde van de midden ijzertijd (ca. 275 voor Chr.) heeft gefunctioneerd, vinden we grofweg tussen de Haarweg aan de noordzijde en de Lawickse Allee aan de zuidzijde. Beiden wegen hebben een oost-west oriëntatie en liggen ten noord(west)en van de historische binnenstad. De top van het beddingzand, de oorspronkelijke bodem van de rivier, ligt hier tussen 7,9 en 6,5 m +NAP (Berendsen & Stouthamer, 2001). De maaiveldhoogte van de Markt in Wageningen nabij de kerk is 8,92 m, dus dit betekent dat het beddingzand hier naar alle waarschijnlijkheid op maximaal 2,5 m onder maaiveld zal liggen. Op basis van het booronderzoek kan dit genuanceerd worden: Uit boring 1 kunnen we opmaken dat vanaf een diepte van 1,15 m -mv oeverafzettingen te vinden zijn. Daarboven is vermoedelijk sprake van opgebrachte grond, waarin puin en mortel aanwezig is. De oeverafzettingen bevinden zich tussen 1,15 m -mv en 2,6 m -mv. Het bovenste deel van dit pakket is echter niet ongeroerd. Nog op 1,6 m -mv is een scherf uit de 18e eeuw in de boor aangetroffen (in het veld gedetermineerd en niet meegenomen) en in de oeverafzettingen tot een diepte van 2,1 m -mv zijn fragmenten aardewerk en bouwpuin (niet meegenomen) te vinden. Pas vanaf een diepte van 2,1 m -mv is sprake van een ongestoord pakket oeverafzetting gen. Hierin zijn onder meer ijzervlekken en soms ook mangaanvlekken te vinden. Dat duidt erop dat zuurstof dit niveau ooit heeft bereikt, waarschijnlijk in een tijd dat het maaiveld lager lag dan tegenwoordig. Tenslotte vinden we vanaf een diepte van 2,6 m -mv de beddingafzettingen van zeer grof, matig grindig materiaal. Vanaf dit niveau is de oever ooit door een vroegere, meanderende Rijn opgebouwd door het afzetten van zandig materiaal aan weerszijden van de stroom (Keunen 2013).		
Cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken	Gezien de vrij complexe aard van de ontwikkeling en bebouwing van de locatie wordt voor de cultuurlandschappelijke en historisch geografische kenmerken verwezen naar de bureaustudie van Keunen.		
Resultaten: perioden en sites			
Regionale archeologische context	Gezien de gunstige landschappelijke ligging bestaat de kans dat bewoning voorafgaand aan de huidige stad nog onder de afdekkende sedimenten nog aanwezig is. In de wiidere omgeving zijn diverse		

	vondsten bekend uit het neolithicum. Verder zijn in de directe omgeving van het plangebied ook resten aangetroffen uit de metaaltijden (Olympiaplein en Generaal Foulkesweg). In de Romeinse periode ligt Wageningen in de Limes zone waardoor Romeinse invloeden ook hier waargenomen worden. Vanaf het einde van de Romeinse periode worden in de omgeving van Wageningen diverse grafvelden aangetroffen, hierdoor wordt gesuggereerd dat er mogelijk een continuering is van bewoning vanaf de Romeinse tijd tot de eerste vermeldingen van Wageningen. In de middeleeuwen heeft Wageningen een regionaal belang. Hierbij komen onder andere ook de ontwikkeling van verdedigingssystemen bij kijken en de nodige strijd (Vereniging Oud Wageningen). Gezien de ligging van het plangebied relatief centraal binnen de oude stad van Wageningen kunnen alle eerder genoemde perioden een archeologische neerslag hebben achter gelaten.
Aard en ouderdom van de vindplaats	Op basis van het bureau- en verkennend booronderzoek moet rekening gehouden worden met een mogelijke vindplaats(en) vanaf de ijzertijd. Eerder perioden kunnen voorkomen, maar vermoedelijk alleen als ex-situ materiaal. Met name de resten uit de middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen verwacht worden als bouwresten.
Gaafheid en conservering (structuren, sporen, vondsten, paleo-ecologische resten)	Tijdens het booronderzoek zijn enkele “verstoringen” dan wel verhardingen waargenomen het is echter niet duidelijk of dit moderne of historische invloeden zijn, maar de verstoringen zullen de gaafheid en vermoedelijk ook de conservering van de resten uit voorgaande perioden waarschijnlijk hebben aangetast.
Begrenzing en oppervlakte van de <u>totale</u> vindplaats (dus ook <u>buiten</u> het plangebied -	Onbekend.
Begrenzing en oppervlakte van (het deel van) de vindplaats <u>binnen</u> het plangebied	Waarschijnlijk volledige oppervlakte van het plangebied.
Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	Resten kunnen aangetroffen worden direct onder het huidige bestratingsniveau.

Archeologische verwachting op basis van het vooronderzoek	
Structuren en sporen	Nederzettingsresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd kunnen voorkomen als concentraties van vondstmateriaal (aardewerk, bouwsteen, natuursteen) of als vullingen van afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, e.d.. Indien nederzettingsresten worden aangetroffen bestaat ook de mogelijkheid dat in de directe omgeving sprake is van crematie en inhumatiegraven. Daarnaast kunnen ook sporen worden aangetroffen behorend tot landbouw, perceleringsgreppels, erfscheidingen, etc.
Artefacten: anorganisch	Keramiek, glas, metaal, natuursteen. Met name het metaal is afhankelijk van de aanwezige bodemmatrix. Als gevolg van slechte omstandigheden kunnen metaalvondsten afwezig zijn of in zeer slechte (niet behoudenswaardige) conditie.
Artefacten: organisch	Bot, hout, leer, textiel. Organische resten zijn sterk afhankelijk van de bodemmatrix, indien deze gunstig is voor het conserveren van organische resten kunnen grote hoeveelheden worden verwacht. Indien de bodemmatrix ongunstig is zal het merendeel van de organische resten afwezig zijn of in een zeer slechte (niet behoudenswaardige) conditie verkeren. Uitzondering hierop is botmateriaal wat beter bestand is tegen de invloeden van de bodemmatrix.
Paleo-ecologische resten	Pollen- en macroresten zijn evenals de organische artefacten sterk onderhevig aan de samenstelling van de bodemmatrix met de zelfde gevolgen.
Complexiteit	In de regel zijn vindplaatsen in overstromingsafzettingen, waarbij sprake kan zijn van verticaal onderscheidbare vindplaatsen, complex van aard.

3. Vraagstelling	
Onderzoekskader, relatie met NOA, synergie.	Het onderzoek omvat een zeer breed spectrum aan mogelijkheden en beslaat diverse perioden. Het onderzoek kan gekoppeld worden met de onderzoeksthema's in de NOaA door middel van Hoofdstuk 18: De Romeinse tijd in het Midden-Nederlandse riviereengebied en het Zuid-Nederlands dekzand- en lössgebied; Hoofdstuk 19: De limes; een natte grens dwars door Nederland; Hoofdstuk 21: Het riviereengebied in de Middeleeuwen en vroegmoderne tijd
Onderzoeksvragen	Voor zover mogelijk dient antwoord te worden gegeven op de volgende vragen: Algemeen: - Hoe ziet de geologische, geomorfologische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit en hoe verhoudt/verhouden de vindplaats(en) zich in deze? - Wat is de landschappelijke context van het plangebied? - In welke mate is het gebied verstoord? - Wat is de landschappelijke context van de vindplaats(en)? - Waaruit bestaan de archeologische resten die zijn aangetroffen? - Welk(e) vindplaatstype(n) zijn aangetroffen en wat zijn hun datering(en)? - Wat zijn de horizontale en verticale begrenzingen, de ligging en de omvang van de vindplaats(en)? - Welke sporen en structuren zijn aanwezig en hoe kunnen deze geïnterpreteerd en gedateerd worden? - Hoe is de interne ruimtelijke spreiding van sites, spoorclusters, structuren, sporen en vondsten? - Wat is de precieze situatie met betrekking tot de gaafheid en conservering van de archeologische vondsten en sporen?

	• Zijn er verschillen tussen verschillende delen van het onderzoeksgebied? • Zijn er locaties in het plangebied die voor paleo-ecologisch onderzoek geschikt zijn? • Zijn er aanwijzingen voor verschillende bewonings- of gebruiksfasen?(continuïteit?) Zo ja, hoe verhouden deze zich tot elkaar in ruimtelijk opzicht, in functioneel opzicht en met betrekking tot hun materiële cultuur? • Bestaan overeenkomsten of verschillen met vergelijkbare vindplaatsen uit dezelfde archeoregio? • Hoe kunnen de vondsten gedetermineerd en gedateerd worden? Kunnen faseringen vastgesteld worden? Bestaan overeenkomsten of verschillen met vergelijkbare vindplaatsen uit dezelfde archeoregio? • Wat kan aan de hand van het zoölogisch en botanisch materiaal van de (voedsel-) economie van de vindplaats worden gereconstrueerd? • Is er een ensemblewaarde met vindplaatsen binnen of uit de omgeving van het plangebied? • Hoe verhouden de resultaten zich tot de bevindingen in vergelijkbare onderzochte vindplaatsen in dezelfde archeoregio? Bij het aantreffen van funderings- en muurresten: • In welke periode kunnen de resten worden gedateerd? • Is er sprake van herstel- of verbouwingssporen? Zo ja, is het mogelijk te achterhalen wat de datering en/ of aanleiding hiervoor was? • Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de huidige bebouwing (oriëntatie, toegepast materiaal, toegepaste bouwmethode). Voor de periode late prehistorie: • Zijn er aanwijzingen voor ingrepen in het landschap, zo ja: wat waren deze ingrepen en wat was het doel. • Is er sprake van 'geïmporteerd' materiaal (natuursteen)? Zo ja: wat was het aandeel van deze 'importen', wat was de herkomstregio en wat was de voornaamste toepassing van het materiaal? • Zijn er aanwijzingen voor rituele context? Zo ja, welke? • Indien er sprake is van een rituele context, is deze te verbinden met aangetroffen structuren? • Zijn er sporen aanwezig welke te verbinden zijn met locatie op de Herveldse stroomgordel? Zo ja, welke? • Wat is de aard en kwaliteit van de sporen die te verbinden zijn aan de Herveldse stroomgordel? • Wat is de kwaliteit en herkenbaarheid en opbouw van de Herveldse stroomgordel en hoe verhoudt deze zich tot een eventueel prehistorisch vondst- of sporenniveau? Indien nederzittingsresten uit de Romeinse tijd worden aangetroffen dan gelden de volgende vragen: • Wanneer vangt de bewoning aan; begint deze reeds in de ijzertijd? Zo ja, wanneer exact? • Zijn de grondsporen aan een structuur (structuren)/ gebouwplattegronden toe te wijzen? Zo ja, tot welke? Zijn de grondsporen afkomstig van een woonstalhuis, een spieker/ een bijgebouw? Indien er huis- of gebouwplattegronden onderscheiden kunnen worden: tot welk(e) type(s) behoren deze? Is er sprake van houtbouw en/ of gedeeltelijk steenbouw? Is sprake van bijzondere fenomenen in relatie tot een bronheiligdom?
--	--

	• Is er een militaire component aanwezig in het vondstmateriaal? Of is de materiële cultuur slechts een weerslag van de verregaande acculturatie/ Romanisatie die in de loop van de 1e eeuw na Chr. of 2e eeuw optrad in een inheemse nederzetting? • Zijn sporen van ambachtelijke activiteiten aanwezig? Zo ja, welke? • Wat is de aard van de sporen en structuren uit de Romeinse tijd; houden deze verband met een reguliere agrarische nederzetting met handelscontacten of is sprake van iets bijzonders? • Welke bijdragen en nieuwe inzichten leveren de specialistische onderzoeken van de verschillende materiaalcategorieën t.a.v. de bestaande kennis over de bewoning en economische activiteiten (het gebruik van het landschap en de natuurlijke vegetatie, het uiterlijk van huizen, erven en nederzettingen, het gebruik en herkomst van bouwmaterialen, de bestaanseconomie en de culturele achtergronden van de bewoners/ beïnvloeding door Romeinse cultuur) in de regio in deze perioden? • Kunnen de resten inzicht geven in de aanwezigheid van een militair component of aanwezigheid van specifieke maatregelen in de laat Romeinse periode? • Indien een nederzetting wordt aangetroffen: valt uit de resten op te maken wanneer de nederzetting is verlaten, of zijn er aanwijzingen voor een continuering na het laatst Romeins gedateerde materiaal? Indien graven worden gevonden: • Is een volledig grafveld aanwezig of zijn slechts enkele afzonderlijke graven aanwezig? • Hoe is de demografie opgebouwd? Wat is het (geschatte) aantal bewoners geweest en wat is de samenstelling van het grafveld? • Welke (begravenis)rituelen kunnen worden herkend en zijn hier veranderingen/ontwikkelingen in te herkennen? • Wat kan worden gezegd over de locaties van begravingen ten opzichte van gelijktijdige en niet-gelijktijdige bewoning (indien datering dit mogelijk maken)? Resten uit de middeleeuwen: • Is er sprake van structuren, zo ja, welke? • Is er sprake van productie ter plaatse, zo ja wat voor type nijverheid kan aan het gebied gekoppeld worden? • Is er sprake van archeologische overblijfselen uit de middeleeuwen en nieuwe tijd of alleen middeleeuwen of nieuwe tijd en zo ja, welke overblijfselen liggen op het terrein? • Wanneer en waarom zijn de sites en de vindplaats in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?
--	--

4. Veldwerk	
Strategie	• 10% van het totale oppervlakte van het plangebied zal worden onderzocht. Dit komt neer op 30 m². • Dit oppervlakte wordt verdeeld over één (1) werkput, van 3 bij 10 meter. Indien noodzakelijk geacht kan de proefsleuf gedurende het werk in overleg met de opdrachtgever en deskundig namens bevoegd gezag, in deze dhr. Schut, worden uitgebreid naar een definitief onderzoek welke de volledige 300 m² van het plangebied omvat. • De werkput wordt haaks op de Niemeijerstraat aangelegd. Dit in verband met de grote hoeveelheid kabels en leidingen binnen het plangebied. • Voor zover mogelijk zal bij het opstarten van iedere werkput een kijkgat worden aangelegd tot 30 centimeter in de ongeroerde bodem om het correcte vlakniveau te kunnen bepalen. De aanwezigheid van funderingsresten kan als gevolg hebben dat er een complexe situatie ontstaat, in dergelijke gevallen kunnen meerdere vlakken noodzakelijk zijn. Dergelijke gevallen worden overlegd met bevoegd gezag. • Na het bepalen van het correcte vlakniveau wordt 10 centimeter boven dit niveau een tussenvlak aangelegd om te compenseren voor eventuele natuurlijke verlopen in de ondergrond. • Van de werkput wordt één van de lange profielen opgenomen, tenzij blijkt dat er sprake is van een weinig variabel profiel, in dergelijke gevallen kan worden volstaan met 3 profielkolommen van één meter.
Fysisch-geografisch onderzoek	Het fysisch geografisch onderzoek wordt uitgevoerd door een afgestudeerde fysisch geograaf met aantoonbare ervaring in de bodems van het rivierenland.
Methoden en technieken	• Het onderzoek dient conform de in de vigerende KNA (Centraal College van Deskundigen 2006) verwoorde richtlijnen te worden uitgevoerd. • Bij het aantreffen van bijzondere archeologische resten die niet tot de scope van dit project behoren worden opdrachtgever en bevoegd gezag onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen de partijen zal vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.
Structuren en grondsporen	• Van de aangetroffen structuren zullen detailopnames worden gemaakt (fotografisch en tekeningen) van verbindingen, vervangingen, reparaties, etc. • Van de aangetroffen structuren worden, indien dit niet de constructie in gevaar brengt monsters worden genomen van de gebruikte bouwmaterialen (bakstenen, hout, mortel etc.). • Van de aangetroffen grondsporen zal 10% worden gecoupeerd en afgewerkt. Indien het aantal sporen dusdanig gering is, zullen alle sporen worden gecoupeerd. • Van aanwezige lagen zullen representatieve aandelen monster en vondsmateriaal worden verzameld. Daarnaast zal ook de vorm, omvang en dikte van deze lagen worden bepaald. • Resten uit de Tweede Wereldoorlog worden behandeld als archeologische resten.

Artefacten: (an)organisch	• Alle vondsten zullen worden geborgen, met uitzondering van uitzonderlijk grote hoeveelheden, in dergelijke gevallen zal alleen een representatief aandeel worden verzameld (in overleg met het bevoegd gezag). • De vondsten zullen worden verzameld per spoor, laag of vak. • Iedere vondst krijgt een uniek nummer. • Bij bijzondere of kwetsbare vondsten zullen materiaalspecialisten ingeschakeld worden voor de berging. Mochten deze niet beschikbaar zijn, zullen dergelijke vondsten en-bloc worden gelicht. • Organische vondsten zullen in het veld een tijdelijke verpakking krijgen om verslechtering van de conditie te minimaliseren. Dergelijke vondsten worden dagelijks afgevoerd naar beter controleerbare omstandigheden. • Indien er sprake is van vondsten van groot belang of vondsten welke aanvullende kosten met zich meebrengen zal hierover eerst overleg gepleegd worden met de initiatiefnemer en het bevoegd gezag. • (fragmenten van) Kookpotten (ongeglazuurd) uit een gesloten context zullen met handschoenen aan in het veld worden verpakt met aluminiumfolie. Dit om eventueel residu-onderzoek mogelijk te maken. • Graven worden voor het einde van de dag geborgen ter voorkoming van roof en beschadiging buiten werktijden. • Bij het aantreffen van beerputten/-kuilen en/of kansrijke waterputten zullen deze integraal worden geborgen en worden afgevoerd in bigbags.
Paleo-ecologische resten	• Ten behoeve van paleo-ecologisch onderzoek zullen sporen en lagen worden bemonsterd, zowel doormiddel van algemene bodemonsters als door middel van slaan van pollenbakken.
Beperkingen	• Indien blijkt dat de bodemomstandigheden ongunstig zijn kan het aantal paleo-ecologische monsters beperkt worden tot enkele indicatieve monsters. • In verband met de veiligheid zullen de werkputten aan het maaiveld breder zijn om op het vlakniveau het gewenste oppervlak te kunnen behalen. Indien de kraanmachinist en/of veldleider de situatie als onveilig inschat zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Met dergelijke aanvullende maatregelen is in dit onderzoek geen rekening gehouden. • Indien blijkt dat bij het aantreffen van graven deze niet voor het einde van de dag geborgen kunnen worden, dienen deze afdoende beschermd te worden (stelcon volstaat hiervoor niet). • Indien graven slechts deels in de werkput liggen mag zonder overleg de werkput uitgebreid worden om deze graven te kunnen bergen, hiervoor worden de beschikbare flexibele m2 ingezet. • Indien munitie of andere niet gesprongen explosieven worden aangetroffen zal melding worden gedaan aan de betrokken instanties en alarmdiensten. De werkzaamheden worden bij aantreffen stilgelegd.

5. Uitwerking en conservering

Analyse fysische-geografie	De bodemopbouw van de vindplaats en de genese van de verschillende lagen dienen te worden behandeld in de rapportage. Hierbij dient ook de relatie met de aangetroffen archeologische resten te worden behandeld.
Historische context	De aangetroffen sporen, vondsten en structuren worden indien mogelijk en relevant gekoppeld aan hun historische context.

Structuren en grondsporen	Alle sporen en structuren worden conform de vigerende KNA (Centraal College van Deskundigen 2006) aan een beschrijving en analyse onderworpen. Er wordt geprobeerd de sporen in een archeologische context te zetten.
Artefacten: (an)organisch	Alle artefacten worden, zover mogelijk, conform de vigerende KNA (Centraal College van Deskundigen 2006) aan een beschrijving en analyse onderworpen. Opdrachtnemer dient voorafgaand aan conserveren en deponeren een voorstel bij opdrachtgever en bevoegd gezag in ten aanzien van de vondsten die conservering behoeven alvorens bewaard te kunnen worden. Opdrachtgever en bevoegd gezag beslissen op basis hiervan gezamenlijk over welke vondsten voor conservering in aanmerking komen.
Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten, e.d.)	Alle vondsten die kenmerkend zijn voor een specifieke periode worden gefotografeerd. Van uitzonderlijke vondsten wordt tevens een tekening gemaakt (in overleg met het bevoegd gezag). Daarnaast worden van bijzondere en- of daterende voorwerpen welke niet in gestandaardiseerde massaproductie zijn geproduceerd een tekening gemaakt. Gestandaardiseerde aardewerktypen worden alleen gefotografeerd ter illustratie van de rapportage. Indien stempels of graffiti worden aangetroffen worden deze zowel fotografisch en door middel van een tekening vastgelegd.

6. Eindproduct: rapportage en deponering	
Te leveren product	De uitwerking en rapportage dienen te geschieden volgens KNA-specificatie OS15 en de eisen van de provincie Gelderland. Het basisrapport dient binnen drie maanden na afronding van het veldwerk in conceptvorm gereed te zijn. Een advies in overleg met het bevoegd gezag over het onderzoek zal voor 16 september 2013 worden opgeleverd om een goede projectvoortgang te garanderen.
Versijning en oplaag eindrapport	Het rapport wordt uitgegeven door de opdrachtnemer. Een exemplaar van het rapport wordt ter beschikking gesteld van de opdrachtgever, de gemeente, de provincie en de RCE.
Deponering	In afwachting van eventueel vervolgonderzoek dienen de vondsten en documentatie te worden bewaard in het depot van de opdrachtnemer waarna het geheel, conform de daarvoor geldende normen en eisen (KNA-specificatie DS 02 & DS 03), wordt overgedragen aan het provinciaal depot van de provincie Gelderland te Nijmegen. De digitale documentatie wordt conform KNA-specificatie DS 05 overgedragen aan het e-Depot.

7. Randvoorwaarden	
Personele randvoorwaarden	Het onderzoek moet verricht worden door een voor dit type onderzoek bevoegd archeologisch bedrijf. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een KNA-archeoloog met aantoonbare ruime ervaring ten aanzien van stadskernonderzoek, onder leiding van een senior KNA-archeoloog. Bij de uitvoering worden de vrijwilligers van de AWN regio 17, ingelicht zodat deze bij interesse kunnen meehelpen, onder de daarvoor geldende voorwaarden. De AWN zal worden ingelicht door het uitvoerende bedrijf, welke eveneens niet georganiseerde amateurs zal opvangen.
Uitvoeringsperiode en opleveringstermijn veldwerk	Het veldwerk zal in overleg met de opdrachtgever na het goedkeuren van het PvE worden ingepland, hierbij wordt rekening gehouden met een minimale voorbereidingstijd van één week. Vermoedelijk beslaat het veldwerk een periode van 1 dag, tenzij er sprake is van vondsten van groot belang, zeer complexe structuren of uitbreiding naar een definitief onderzoek.
Uitvoeringscondities veldwerk	Over de toegankelijkheid van het terrein en eventuele afzettingen en vergunningen dient overleg gevoerd te worden met de opdrachtgever. De opdrachtgever verzorgt een tekening met daarop aangegeven wat de ligging is van de kabels en leidingen door het privé terrein. Voor de huisaansluitingen van de nutsvoorzieningen dient een KLIC-melding voor aanvang van het veldwerk te worden aangeleverd.
Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	De eindverantwoordelijkheid en het toezicht op de werkzaamheden liggen in handen van de projectleider.
Selectieprocedure tijdens het veldwerk (i.h.b. bij archeologische begeleiding)	Bij bijzondere vondsten wordt overleg gepleegd met opdrachtgever en bevoegd gezag
Uitvoeringsperiode uitwerking; opleveringstermijn (concept) eindrapport	Kort na afronding van het veldwerk wordt een kort briefrapport dan wel evaluatierapport met de voorlopige resultaten aan de opdrachtgever, het bevoegd gezag c.q. de provincie ter beschikking gesteld. Het basisrapport dient binnen twee jaar na afronding van het veldwerk gereed te zijn.
Termijn overdracht van vondsten, monsters en documentatie	De vondsten en documentatie dienen binnen twee jaar na afronding van het veldwerk gedeponneerd te worden.
Procedure toetsing eindproduct door bevoegd gezag	Het conceptrapport wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de opdrachtgever en het bevoegd gezag. Het commentaar wordt verwerkt in een definitieve rapportage.

8. Wijzigingen na evaluatie	
Wijzigingen tijdens het veldwerk	Indien belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE zijn voorzien vindt overleg plaats met het bevoegd gezag en de opdrachtgever. Indien substantieel van het PvE afgeweken moet worden wordt hiervoor overleg gevoerd met het bevoegd gezag.
Wijziging na evaluatie van het veldwerk	Na afloop van het veldwerk wordt in overleg met het bevoegd gezag besloten welke monsters in aanmerking komen om gewaardeerd te worden.
Wijzigingen tijdens uitwerking en conservering	Kwetsbaar vondstmateriaal dient zodanig te worden geconserveerd dat de toestand stabiel blijft. De selectie van de te conserveren vondsten wordt in overleg met het bevoegd gezag bepaald.

9. Literatuur en bijlagen

Literatuur	Carmiggelt, A. & P.J.W.M. Schulten, 2002: <i>Veldhandleiding archeologie. Archeologie leidraad 1</i>, College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), Zoetermeer. Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2010: <i>Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems</i>, versie 3.2, Gouda. Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. <i>De ondergrond van Nederland</i>. Houten. Keunen, L.J., 2013: <i>Oostelijk gedeelte Stadhuis-complex te Wageningen, gemeente Wageningen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek met verkennende boringen</i>, RAAP-notitie 4417, Weesp.
------------	--

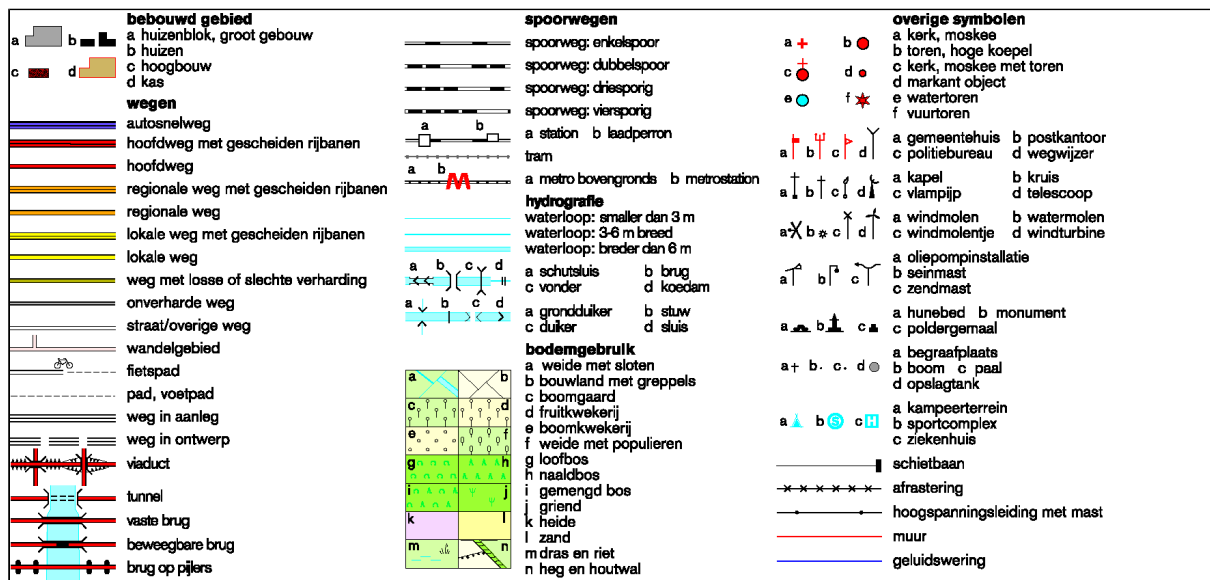
Deze kaart is noordgericht.

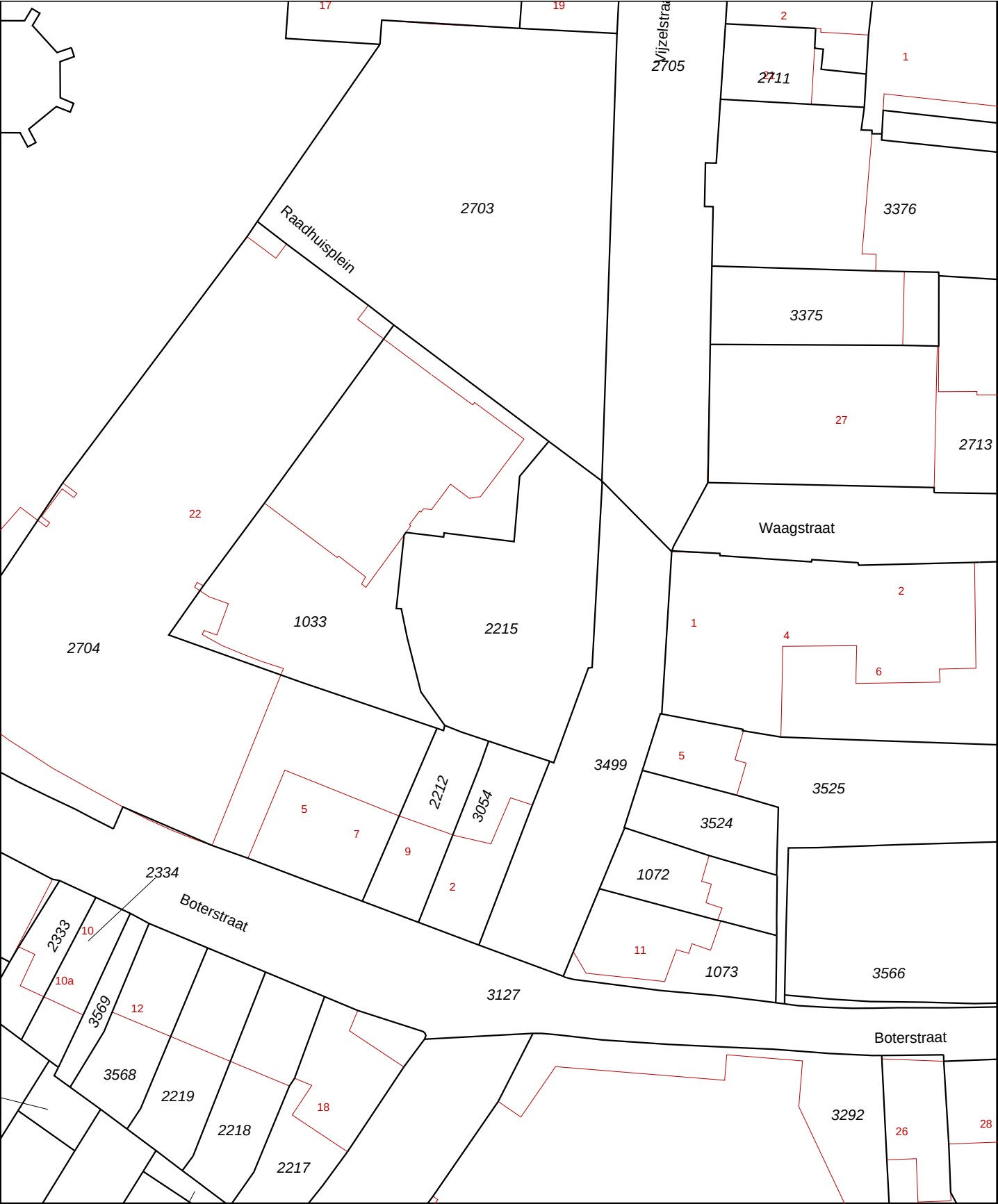
Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object WAGENINGEN I 2215

Niemeijerstraat, WAGENINGEN

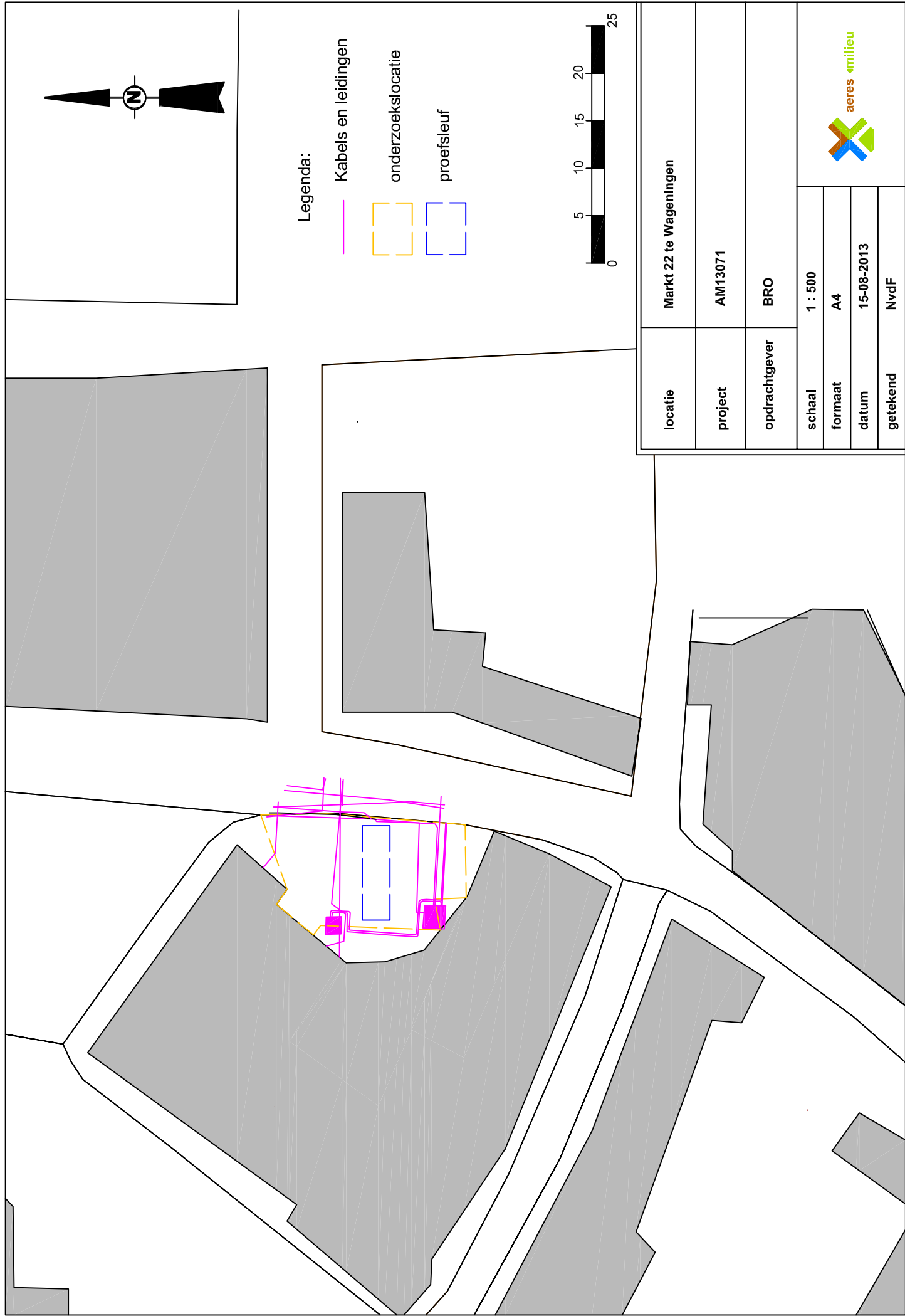
© De auteursrechten en databankenrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster.

12345 25 — Vastgestelde kadastrale grens — Voorlopige kadastrale grens — Administratieve kadastrale grens — Bebouwing — Overige topografie	Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 15 augustus 2013 De bewaarder van het kadaster en de openbare registers	Schaal 1:500	Kadastrale gemeente Sectie Perceel	WAGENINGEN I 2215	
---	---	---------------------	---	--	--

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
 De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

Legenda:

Kabels en leidingen

onderzoekslocatie

proefsleuf

locatie	Markt 22 te Wageningen			
project	AM13071			
opdrachtgever	BRO			
schaal	1 : 500			
formaat	A4			
datum	15-08-2013			
getekend	NvdF			
				